

Fair Play FM Avsnitt 1: Trygg idrottshobby – alla barns och ungas rättighet

Du kan läsa avsnittets transkribering, alltså textversionen, här:

Talare:

Aino Raiskinmäki =AR

Minja Lappalainen = ML

Anu Stör = AS

AR

Föreställ dig en situation där en ung idrottare kommer till träningssalen. Hen har mål och drömmar. Hen respekterar sina tränare och följer deras instruktioner för att utvecklas inom sin gren. Även idrottarens föräldrar litar på att hen får lära sig nya saker i en trygg verksamhetsmiljö. Men vad händer om tränaren visar sig vara allt annat än en trygg vuxen? Eller om träningssalen blir en plats där den unga möter psykiskt våld, osaklig viktkontroll eller till och med sexuella trakasserier?

Tyvärr händer detta på riktigt. Det som just beskrevs ledde förra våren till att en gymnastiktränare fick verksamhetsförbud i Finland. Det här är Fair Play FM, en podcastserie som Finlands Svenska Idrott, Kvinnoorganisationernas Centralförbund samt Arbetarnas Idrottsförbund i Finland publicerar i samarbete. Serien är kopplad till det tvåspråkiga nätverket Hållbar Idrottsförening / Vastuullinen urheiluseura, som startade i början av 2023 och erbjuder kunskap och kamratstöd för idrottsföreningarnas ansvarsarbete. Under åren 2024–2025 har det utvidgats i samarbete med TUL. I den här femdelade serien diskuterar vi idrott och motion ur olika perspektiv, såsom anti-gender-rörelsen, miljö, god förvaltningssed och antidoping. I det här första avsnittet behandlar vi hur idrottsvärld kan byggas till en trygg, inkluderande miljö, där alla respekteras. I samtalet deltar Minja Lappalainen, expert från tjänsten Et ole yksin. Välkommen.

ML

Hej alla.

AR

Och Anu Stör från Finlands Judoförbunds etiska kommitté.

AS

Hej.

AR

Jag heter Aino Raiskinmäki, kommunikationskoordinator vid TUL.

Om vi börjar med att ge lite bakgrund till dagens diskussion: under 2000-talet har det gjorts flera undersökningar, till exempel en enkät som Mannerheims Barnskyddsförbund publicerade 2018: Barns och ungas erfarenheter av idrottsaktiviteter.

Upp till 13 procent av idrottande barn och unga har upplevt kränkande behandling, mobbning eller trakasserier – fem procent av dem upprepade gånger. Dessutom framgick det i undersökningen att vart fjärde barn och ungdom som idrottar upplever att de måste bete sig på ett visst sätt i sin hobbygrupp för att inte bli mobbade.

Det handlar alltså om ett ganska stort problem. Här har vi Minja från Et ole yksin som sakkunniggäst. Et ole yksin är Finlands första riktade stödtjänst, dit personer som blivit utsatta för sexuellt våld och trakasserier, osakligt beteende eller mobbning i samband med sin hobby kan vända sig för att få hjälp.

Minja, om du tänker på dagens diskussionsmiljö och dessa mobbningssituationer och osakliga beteenden som förekommer inom hobbyverksamhet – i vilka slags ärenden kontaktar man er via Et ole yksin?

ML

Ja, om väldigt många olika saker, eftersom man kan kontakta oss oavsett om man är hobbyutövare eller idrottare, tränare eller annars engagerad i föreningsverksamhet. Även föräldrar kontaktar oss ofta. Det kan alltså vara väldigt olika slags kontakter. Men ungefär en tredjedel av fallen gäller på något sätt psykiskt våld, och var femte beskriver att det handlar om mobbningsrelaterat våld.

Barn och unga kan till exempel berätta att: ingen hejar på mig, ingen applåderar mig, tränaren skriker eller kritiserar mig inför andra. Och ibland kan det gå så långt att de börjar tänka: kanske jag bara är sådan att jag aldrig kan lyckas. Man hör alltså hur självkänslan bryts ner.

Eller så kan det handla om att någon som följt med träningen har hört väldigt osakliga kommentarer riktade mot andra deltagare. Även om kommentaren inte riktats mot en själv, kan det skapa en enorm otrygghet och leda till att man inte längre vågar delta.

Dessa exempel är helt anonymiserade och sammansatta från flera fall – jag kan naturligtvis inte tala direkt om enskilda klientfall – men det är denna typ av fenomen vi möter när vi pratar om barns upplevelser av otrygghet i hobbyverksamhet.

AR

Ja, och just därför känner man en sådan tacksamhet över att en sådan tjänst existerar, och man vill att så många som möjligt ska känna till den.

Men naturligtvis har också de som arrangerar hobbyverksamhet och till exempel grenförbund en stor roll, om vi tänker på hur vi kan utveckla dessa frågor vidare.

Särskilt om vi fokuserar på det förebyggande arbetet: vilken roll tycker du att ett grenförbund borde ta, eller vilken roll har de tagit, för att vi ska kunna gå vidare och se till att så få som möjligt – helst ingen alls – ska behöva uppleva mobbning i sin hobbyverksamhet?

ML

Om jag får bredda lite: grenförbund, föreningar och andra organisationer inom hobbyverksamhet har en helt avgörande roll. Och det börjar faktiskt redan innan själva hobbyn eller idrottandet sker – i planeringsstadiet.

Har vi tydliga regler? Har vi strukturer? Vad gör vi om något inträffar? Hur informerar vi till exempel hobbyutövarens föräldrar om våra regler, eller hur agerar vi om något händer? Och när det gäller ledare och tränare: trygga rekryteringsrutiner. Det börjar alltså i ett väldigt tidigt skede. Jag anser att det förebyggande och det proaktiva arbetet har den största rollen. Att vi har inkluderande, eller kanske ännu bättre uttryckt, icke-diskriminerande rutiner. Och att vi är uppmärksamma på språket, så att det är inkluderande.

AR

Väldigt viktiga poänger, och här är det bra att förtydliga att vi idag specifikt pratar om psykosocial trygghet. Självklart omfattar trygg idrott mycket mer – säkra miljöer, säkra redskap, säkra träningsförhållanden, eller hur man funderar på detta enligt idrottsgren.

Men Anu, du arbetar i Judoförbundets etiska kommitté. Hur har ni tagit er an dessa frågor inom ert grenförbund?

AS

Judoförbundets jämställdhets- och etiska kommitté arbetade under vårvintern 2022 tillsammans med Paraolympiakommittén, Befolkningsförbundet och lättläst-experten Sanna-Leena Knuuttila fram lättlästa anvisningar för att förebygga osakligt beteende och trakasserier. Dessa anvisningar är gratis och tillgängliga för alla judoklubbar och kan användas av funktionärer för att förebygga osakligt beteende och trakasserier. Där beskrivs också hur man känner igen trakasserande beteende och vad som räknas som osakligt.

När vi tog fram dessa riktlinjer märkte vi att många inte var medvetna om vad som faktiskt upplevs som mobbning, eller vilket språk man kan använda i omklädningsrummet. Eller hur noggrann man som tränare eller ledare behöver vara, så att man inte råkar säga något som är helt olämpligt.

AR

Hur låter Judoförbundets anvisningar i dina öron, Minja?

ML

De låter väldigt bra. Jag tycker faktiskt att kampsportsfältet generellt har gjort ett fint ansvarsarbete redan under en längre tid. Det blir förstås extra tydligt i kontaktsporter. Jag tror att man där har varit mycket medveten om frågor kring en trygg verksamhetsmiljö.

Jag ser också att det finns en kultur där man upplever det som tryggt att ta upp frågor och missförhållanden.

AR

Ni i Judoförbundet har till exempel också samarbetat med andra kampsporter. Ni har en gemensam jämställdhets- och likabehandlingsplan för kampsporterna, och principerna för tryggare rum gäller hela förbundets verksamhet.

Dessa principer är en samling anvisningar och rutiner som syftar till att skapa en så trygg och respektfull miljö som möjligt för alla deltagare, till exempel vid evenemang samt i förenings- och arbetsgemenskaper.

Anu, kan du berätta lite om dessa anvisningar?

AS

Principerna för tryggare rum är avsedda för alla inom judon: utövare, tävlande, tränare och ledare, också domare, föreningsfunktionärer, publik, vårdnadshavare och förtroendevalda.

De beskriver på lätt språk vad ett tryggt rum innebär. Man vill betona att alla aktörer inom judon ska ha ro att göra det de vill göra. Utövarna ska få träna tryggtävlingarna ska vara säkra, domarna ska kunna arbeta tryggt på mattan, publiken ska ha det bra på läktaren och tränarna ska kunna utföra sitt arbete – på läger, träningar eller tävlingar – utan att behöva hantera osakligheter.

Alla ska känna till vad principerna för tryggare rum innebär. Det är inte självklart, därför måste man öppna upp dem konkret.

AR

Och det konkreta är säkert väldigt värdefullt för klubbarna, så att anvisningarna verkligen når gräsrotsnivån. Ofta känns det som att idrotten älskar regler – det är säkert grenberoende också – men det som är positivt här är att ni har lyckats föra ner dem nära utövarna, så att de blir verkliga och begripliga.

AS

Ja, och jag tycker också att det är väldigt viktigt att utbilda och informera barn och unga redan från början, så att de vet vad som är okej och vad som inte är det, och att de kan ställa krav och rapportera när något inte fungerar.

AR

Et ole yksin-tjänsten har väl också utbildningsmaterial som riktar sig direkt till unga? Vill du berätta lite om dem, Minja?

ML

Ja, vi har till exempel webbaserade tester för unga på vår webbplats, där man kan testa sina kunskaper om trakasseritematiken. Vi har också onlinekurser och ett ganska omfattande materialbibliotek. Där finns material om identifiering, ingripande, förebyggande och även om psykisk första hjälp.

AR

Här kan vi nog ge alla – både grenförbund och idrottsföreningar – tipset att man inte behöver stå ensam med dessa frågor. Det finns mallar och exempel att använda. Jag anser att man gärna kan ta inspiration från Judoförbundets anvisningar om det känns som att ens egen organisation ännu är i startgroparna.

ML

Absolut. Och det är väldigt viktigt att vi delar med oss av goda exempel med stolthet. Många förbund och föreningar har gjort ett fint ansvarsarbete. Om vi tar Fotbollsförbundet som exempel: jag tycker deras fotisförälderns start är jättefin. Det handlar om hur vi kan inkludera föräldrar i barnens hobbyverksamhet och göra kulturen mer tillgänglig för dem. Från kampsportshållet gillar jag också kampanjen eller kanske snarare sloganen En kampsportare mobbar inte, som funnits länge. Den förmedlar tanken att när vi lär oss att bemöta varandra med respekt i hobbyverksamheten, så bär det längre.

AR

Ja, ofta tänker man på idrott och hobbyverksamhet som något separat från resten av samhället. Men så är det ju inte – samma fenomen syns också i judons träningsalar och på tatamin. Har ni i judon haft rutiner för att säkerställa att dessa anvisningar verkligen används konkret, till exempel i tävlingsverksamheten, Anu?

AS

När vi gör nya anvisningar informerar vi först, sedan påminner vi och vi tjar lite. Vi försöker också utbilda klubbledare och tränare. Tyvärr möter vi ibland motstånd mot allt nytt, och det kan vara svårt att förstå varför vissa tycker att principerna för tryggare rum skulle vara något negativt. Tvärtom, de stärker ju bara judons idéer och är ett bra verktyg för alla. Vissa har till exempel sagt att vi inte behöver dem eftersom judons moralkod redan innehåller allt detta. Som Minja nämnde tidigare: respektfullt beteende, vänlighet, mod – visst finns det, men ibland räcker det inte. Det är vackra principer, men vi behöver också en konkret vardag. Hur bemöter du en annan människa? Hur pratar du? Detta måste föras in i vardagen via anvisningarna, särskilt för dem som leder barn och unga och har ansvar.

Judo är en väldigt hierarkisk sport, där bältesfärgen mäter tekniska färdigheter. Man skulle önska att bältet också signalerade psykisk mognad, men tyvärr har vi sett motsatsen. Ibland tror de som har uppnått en högre grad att de kan bete sig hur som helst och strunta i reglerna. Därför har vi tillsammans med utbildningskommittén sett det som väldigt viktigt att utbilda unga och barn. Till exempel deltog cirka 35 unga judokas i en Et ole yksin-utbildning på ett läger i Pajulahti förra våren. Vi har också tillsammans med Befolkningsförbundet ordnat utbildningar för funktionärer samt utbildning för trakasserombud.

AR

Ja, det är fantastiskt att man redan från början tar in dessa frågor och för in utbildningarna i verksamheten, som till exempel med läger. Ett förhandsmotstånd vi ibland möter i idrotten är att föreningarna känner sig överbelastade – det finns så många ansvarsområden att ta hand om. Då kan en slags förnekande reaktion uppstå: som du nämnde, Anu, att vi redan har en kod, behöver vi mer? Men det visar egentligen att dessa frågor borde lyftas fram ännu mer.

Minja, hur skulle du vilja uppmuntra föreningar att börja arbeta med dessa frågor ur ett förebyggande perspektiv?

ML

Jag skulle vilja betona att om vi har en god, öppen och trygg atmosfär, då mår vi bra och vill fortsätta i verksamheten. Då kan vi också, om vi talar om tävlingsidrott, prestera bättre.

Om vi däremot inte vågar lyfta fram missförhållanden, inte vågar utveckla oss själva eller verksamheten, då förlorar vi en enorm potential. Ur ett ekonomiskt perspektiv kan man också se att sponsorer idag helst inte stöder en gemenskap där osakligt beteende tillåts fortsätta. Samtidigt är det viktigt att komma ihåg det mänskliga perspektivet.

Många i föreningslivet gör detta vid sidan av jobb och familj. Vi måste ge dem utrymme att rätta till saker och inse att ingen är färdig. Att involvera alla i ansvarsarbetet är viktigt. Som Anu sa: låt alla delta. Det kan vara så enkelt som en mening på webbplatsen: "Ser du brister i våra regler eller rutiner? Kontakta oss här." Och så finns kontaktuppgifterna där.

Detta är något vi gör tillsammans.

AR

Det är en jättefin poäng – delaktighet. Om anvisningarna bara kommer uppifrån kan det vara svårt att ta till sig dem. Därför är det bra att det redan finns färdiga mallar. Självt använder jag ofta Et ole yksin-tjänstens checklista för trygga föreningar. Den innehåller konkreta punkter man kan åtgärda direkt denna säsong, och andra man kan planera inför nästa.

AR

Finlands Svenska Idrott har också tagit fram anvisningarna Respekt inom idrott, som kan användas vid tävlingar. Precis som med Judoförbundets principer för tryggare rum kan man därmed föra in ett färdigt paket till tävlingarna. Då är tröskeln lägre – man behöver inte börja från noll. Och ibland gör vi misstag som kan sår andra. Oftast sker det inte medvetet.

ML

Ibland sker det förstås också medvetet, men då är det viktigt att ingripa och ge en chans att rätta till saken. Vi ska undvika att förstärka motsättningar. I stället ska vi fokusera på vad som händer, hur man borde ha agerat och hur vi kan göra bättre framöver. Vi förstår också mångfald bättre idag än för 15 år sedan.

AR

Ja, jag tycker att träningskulturen i Finland har utvecklats mycket. Många grenar har varit tvungna att tänka om. Det finns gamla mönster som är svåra att bryta, men det finns också positiva berättelser om tränare som ändrat sitt sätt att arbeta och därmed förändrat miljön till det bättre, utan att alla behöver sluta i frustration.

AS

I Judoförbundet rekommenderar vi tränare att gå Et ole yksin-webbutbildningen, Unga sinnen i idrott-kursen och utbildningen för ansvarsfullt ledarskap. Utmaningen är att de flesta tränare och ledare arbetar frivilligt. Vi kan inte tvinga dem, men det fina är att många ändå vill utbilda sig, även inom psykologisk träning och förståelse.

AR

Och det är väldigt viktigt. Mycket handlar om föreningens egen attityd. Uppmuntrar man till att gå utbildningarna, eller presenterar man det bara som en kall order uppifrån?

AS

Ja, ett litet meddelande kan avgöra hur det uppfattas: "Det här är ett krav" kan låta tungt, medan "Det här är en fin chans, vi kan sticka ut som förening" låter helt annorlunda.

ML

Precis, och det du beskriver, Anu, är ett viktigt värdegrundsarbete. Grenförbunden kan verkligen påverka genom att förstärka dessa värderingar gentemot klubbarna.

AR

I mobbnings- och trakasserisituationer finns det ofta åskådare. För offret kan åskådarens passivitet kännas lika illa som själva mobbarens handling, särskilt eftersom åskådaren ofta har möjlighet att ingripa. Men att ingripa kan vara skrämmande – man kan vara rädd för att själv bli utsatt eller utesluten ur gruppen.

En viktig del av idrottskulturen är också publikkulturen. Vi har under de senaste åren sett både bra och dåliga exempel på publikens beteende. Till exempel i juniorishockey blev det stora rubriker när en match måste avbrytas på grund av rasistiska rop mot en spelare. Minja, hur ser du på möjligheterna att förebygga eller ingripa i sådant beteende från publiken?

ML

Ja, det här lyfts ofta fram som en av de svåraste punkterna att hantera. Publiken är ju ofta inte del av föreningen. Men som Anu nämnde tidigare: principerna för tryggare rum är viktiga. När de syns och kommuniceras på matcher och evenemang visar man direkt vad som gäller.

Många grenar har också tagit fram publiketiketter. Men det räcker inte att de finns på en webbsida – de måste aktivt kommuniceras. Det behövs också tydliga rutiner och en tydlig ansvarsfördelning. Vem är trakasseriombud? Vad är ordningsvakternas ansvar? Och när bryter vi en match? Vad är så allvarligt att vi inte fortsätter spela? Dessutom kan man använda disciplinära åtgärder, till exempel portförbud.

AR

Ja, här finns nog stora skillnader mellan olika grenar. I bedömningsidrotter hör man sällan rop under själva prestationen, men däremot kan det efteråt dyka upp på sociala medier – ibland väldigt obehagliga kommentarer, till exempel på Jodel, eller kritik av domare. Anu, hur skulle du beskriva publikkulturen inom judo just nu?

AS

Jag tycker att den överlag är väldigt saklig. Arrangören har tydlig rätt och skyldighet att ingripa vid osakligt beteende och kan avlägsna personen från evenemanget. Vi rekommenderar också att principerna för tryggare rum bifogas i tävlingsinbjudan, så att de inte kommer som en överraskning. Även om de funnits ett tag, så når de inte alltid fram till alla. Därför behöver vi lyfta fram dem från alla håll.

AR

Ja, och här kan vi tipsa om att det finns färdiga anvisningar även för detta. Till exempel publicerade Et ole yksin, Finlands Svenska Idrott, Innebandyförbundet och TUL för ett år sedan en guide för trakasseriombud, där det också finns en version för evenemang. Den kan användas direkt på plats.

AR

Minja, vi pratade nyss om åskådarrollen. Den finns inte bara på läktaren, utan också på träningspass. Vad skulle du vilja säga till en ung person som ser sin vän bli utsatt för osakligt beteende eller mobbning?

ML

Det är viktigt att komma ihåg att psykiskt våld nästan aldrig riktas mot bara en person. Det skapar otrygghet i hela gruppen. Att ingripa kan vara svårt – man vill skydda sig själv – men man kan ändå vara ett stöd för sin vän. Bara att säga "jag såg vad som hände, det där var fel" gör stor skillnad. Om du vet mer än din vän om hur man kan gå vidare, säg det: "Vi tar det här vidare." Ofta kan den som utsatts känna det som väldigt tungt att själv rapportera. Då är det viktigt att stötta och följa med.

Vi vet att det ibland handlar om personer som återkommande betett sig illa mot flera. Om det då bara avfärdas som småsaker riskerar det att eskalera. Genom att ta det vidare kan man förhindra mycket lidande.

AR

Et ole yksin rekommenderar också att det finns lättillgängliga kanaler för att rapportera – till exempel webbformulär. Om det känns svårt att tala med tränaren eller med någon hemma, kan en kanal med låg tröskel vara avgörande.

ML

Precis. Och även åskådare kan vända sig till ansvariga vuxna, eller kontakta Et ole yksin direkt.

AR

Anu, har ni inom judo gett klubbarna anvisningar om hur man tar emot och hanterar sådana rapporter?

AS

Ja, det finns i våra lättlästa anvisningar. Vi har till exempel en affisch som klubbar kan sätta upp på dojon. Den visar i ett enkelt flödesschema vad man ska göra. Två ansvariga personer är namngivna i varje klubb, så man vet vem man kan vända sig till. Eller så kan man använda den officiella rapportkanalen.

AR

Ja, det är viktigt att klubben har namngivna ansvariga. Ibland ser man att trakasseriombudet också fungerar som speaker på tävlingen – då kan hen ju inte ta emot ett ärende samtidigt. Att det finns minst två personer gör det lättare för den som vill rapportera.

ML

Ja, och från Befolkningsförbundets Et ole yksin-tjänst kan man också beställa affischer där det står hur man kan agera i en trakasseriesituation och vem man kan kontakta. Det är viktigt att det inte bara står "ta kontakt med din tränare", för det är inte alltid lätt att prata med just den personen.

Det kan vara enklare att prata med en assisterande tränare eller någon annan trygg vuxen. Därför skulle jag vilja öppna upp begreppet, så att det står "din tränare eller någon annan trygg vuxen i klubben".

AR

Inom idrotten talar man ofta om "tre K": kuljeta, kustanna, kannusta – skjutsa, betala, heja. Men jag skulle lägga till ett fjärde: kuunnella – lyssna. Minja, vill du börja – vad skulle du lägga till i föräldrarnas roll?

ML

Jag skulle säga "lyssna, bemöt, uppmuntra". Föräldrar spelar en oerhört viktig roll i barns och ungas hobbyer, eftersom de finns där hela tiden. Ledare och tränare ser barnen några timmar i veckan, men föräldrarna är deras trygga hamn. Därför är det viktigt att även de förstår kulturen i hobbyn. Som vi sa tidigare: det som händer i hobbyn påverkar barnets hela välmående.

AR

Ja, och då kan man kanske lägga till ännu ett K – keskustella, att prata tillsammans.

AS

Precis, det var det jag tänkte säga. Föräldrar och barn behöver kunna prata hemma om vad trygg träning betyder. Då blir det också lättare för barnet att följa gemensamma regler, när alla viktiga vuxna drar åt samma håll.

AR

Ja, och många föreningar har numera också spelregler för föräldrar. De är viktiga för att kunna inkludera dem i gemenskapen. Vi har kommit en bit ifrån den tiden då föräldrarna inte fick komma in i träningssalen. Nu vill vi gärna ha dem med, så att de vet vad som händer och känner sig delaktiga.

ML

Jag vill säga att vi i Et ole yksin har fått allt fler kontakter från föräldrar. Alla gäller minderåriga idrottare. Ofta undrar föräldrarna hur de kan ingripa, eller om ett beteende "hör till" sporten. Det är inte alltid svartvitt, och det kan vara svårt att känna igen osakligt beteende. Vissa föräldrar har också själva blivit illa bemötta när de försökt ta upp saker.

AR

Hur gör ni inom judo, Anu? Ger ni särskilda anvisningar till föräldrar, eller omfattas de också av principerna för tryggare rum?

AS

Vi rekommenderar att man vid säsongstarten går igenom reglerna tillsammans med föräldrarna, till exempel på föräldramöten. Då kan alla – även barnen – komma med förslag och man skapar gemensamma regler.

I en kontaktsport som judo är det viktigt att förklara vilken beröring som hör till sporten, och vad som inte är okej, så att både föräldrar och barn kan känna igen skillnaden.

AR

Minja, ni har också utbildat föräldrar. Varifrån kom det behovet?

ML

Det var en helt praktisk fråga – vi såg att föräldrar behövde stöd för att kunna agera som sina barns advokater i dessa frågor.

AR

Anu, vad vill du säga till föräldrarna till unga judokas? Hur kan de bidra till en trygg kultur?

AS

Det är alltid positivt när föräldrar engagerar sig i samma regler och förklarar dem hemma för barnen, om de inte kommit fram under träningen. Det gör det lättare för barnet att följa dem.

AR

Under de senaste åren, och även i denna diskussion, har vi pratat mycket om att förändra träningskulturen. Tyvärr händer det fortfarande, som vi såg i exemplet i början, att även om mycket arbete gjorts inom idrottsgemenskapen och grenförbunden har diskuterat frågorna, så förekommer det fortfarande situationer i träningen där barn och unga far illa och olika former av missbruk sker.

Man undrar också hur många fall som aldrig kommer fram. Tränaren har en auktoritär position gentemot idrottaren och tröskeln för att berätta eller ingripa kan vara väldigt hög. Som du, Anu, nämnde om judon: tränare och ledare arbetar ofta som frivilliga vid sidan av sina jobb. Hela ansvaret kan inte läggas på tränarna.

Minja, hur ser du på ledningens roll i en idrottsförening när det gäller att säkerställa en tryggare verksamhetsmiljö?

ML

En extremt viktig roll, eftersom ledningen borde ha en helhetsbild. I Finland har vi jämställdhets- och likabehandlingslagar som förpliktar oss att motverka diskriminering och främja jämställdhet och likabehandling. Hur detta omsätts i praktiken avgörs på föreningsnivå.

Styrelsen beslutar vilka åtgärder som konkret vidtas: till exempel att man gör upp en jämställdhets- och likabehandlingsplan, att man utser ett trakasserombud och använder de anvisningar som redan finns. På så sätt skapar man en bra stödstruktur för alla i ansvarsställning – vare sig de är frivilliga eller inte – så att de inte står ensamma.

Man ser också till att det finns ett bredare stöd och att anvisningarna är aktuella och kända av alla. Kommunikation är centralt. Jag ser ledningens roll som helt avgörande.

AR

Ja, och jag tyckte det var en bra poäng att man ska kontrollera att anvisningarna är aktuella.

Om man märker att en problemlösningssmodell inte fungerar som tänkt, så kan man ändra den – de behöver inte vara perfekta från början. Anu, du sitter i Judoförbundets etiska kommitté. Hur fungerar ert kommittéarbete, och hur sprids till exempel principerna för tryggare rum från kommittén vidare ut till klubbarna?

AS

De har egentligen haft fria händer att skapa nätverk. Jag tycker att nätverkandet har varit till stor hjälp. Bland samarbetspartnerna finns till exempel Paraolympiakommittén, Befolkningsförbundet, Människorättsförbundet och Finlands Svenska Idrott.

Vi har fått mycket råd, kunskap, tips och material från dem.

När det gäller principerna för tryggare rum var processen inte så omfattande, eftersom det redan fanns goda modeller att använda. Vi gjorde en version som passade just oss. De presenterades för Judoförbundets styrelse och därefter på årsmötet. De finns på förbundets webbplats och vi har försökt ta upp dem i klubbarna genom workshops och utbildningar – med varierande framgång. Men steg för steg.

AR

Vi har i den här diskussionen pratat mycket om att identifiera trakasserier och mobbning. Minja, får ni många kontakter där folk undrar: var det här mobbning? Var det okej? Bör jag rapportera?

ML

Ja, det är en typisk fråga. Som Anu nämnde kan det till exempel i en kontaktsport vara svårt att veta: när blir kontakt till våld? Och i viktklasser undrar många om kommentarer om kropp och vikt är okej eller osakliga. Jag tycker att det viktiga är att lyssna till sina känslor: hur kändes det för mig?

I våra anvisningar står att varje rapport tas på allvar. Det är ett stort förtroende att någon berättar om en sårande upplevelse. När man agerar visar man hela gemenskapen att vi tar ansvar.

AR

Anu, hur gör ni i Judoförbundet om ni får en rapport om en osaklig situation?

AS

Det viktigaste först: lyssna. Sedan rekommenderar vi alltid att man skriver ner vad som hänt – vem som rapporterade, vad som rapporterades och vem som tog emot det. Vi uppmuntrar också att använda den officiella rapportkanalen, Ilmokaava, som fungerar väldigt bra.

AR

Om vi avslutningsvis tänker på någon som är trakasserombud i en förening: vad är ert bästa råd?

AS

Tänk dig själv in i situationen: hur skulle du vilja bli bemött?

ML

Ta det på allvar, lyssna, ge tid. I grund och botten handlar det om att vi är människor som möter varandra med respekt och omtanke.

AR

Om vi ska sammanfatta vad vi vill att idrottsföreningar tar med sig: den som tar emot en rapport behöver inte stå ensam. Det finns verktyg och färdiga material. Och vi behöver också ha överseende med oss själva – vi är inte perfekta.

Stort tack, Anu och Minja, för ett inspirerande samtal.

ML

Tack.

AS

Tack.

AR

Det här var första avsnittet av Fair Play FM, en gemensam podcast av Finlands Svenska Idrott, Kvinnoorganisationernas Centralförbund och Arbetarnas Idrottsförbund i Finland.

Tack för att du lyssnade. Mer information om nätverket Hållbar Idrottsförening / Vastuullinen urheiluseura, dess verksamhet och utbildningar finns på organisationernas webbplatser.